

TUKI OIKEASTA PAIKASTA
STÖD FRÅN RÄTT PLATS

TUKI OIKEASTA PAIKASTA (TOP) -HANKKEEN LOPPUARVIOINTI

Johanna Lehtola

Aliisa Kuronen

Ville Santalahti

Tuula Tuominen

Ruotsinkielinen tiivistelmä: Torbjörn Stoor

Sisälllys

1 JOHDANTO	3
2 HANKKEEN LOPPUARVIOINNIN TOTEUTUS.....	3
2.1 MIELENTERVEYSPALVELUIDEN JA LASTENSUOJELUN YHDYSPINNAN KEHITTÄMINEN	4
2.2 KOULUN, VARHAISKASVATUKSEN JA LASTENSUOJELUN YHDYSPINNAN KEHITTÄMINEN	5
2.3 PÄIHDEPALVELUIDEN JA LASTENSUOJELUN YHDYSPINNAN KEHITTÄMINEN.....	6
2.4 TOP-HANKKEEN ONNISTUMISET	7
2.5 LASTENSUOJELUN KEHITTÄMINEN JATKOSSA.....	8
3 TOP-HANKKEEN ITSEARVIOINTI	8
4 LOPUKSI	10
SAMMANDRAG AV UTVÄRDERINGEN FÖR TOP-PROJEKTET	11

1 Johdanto

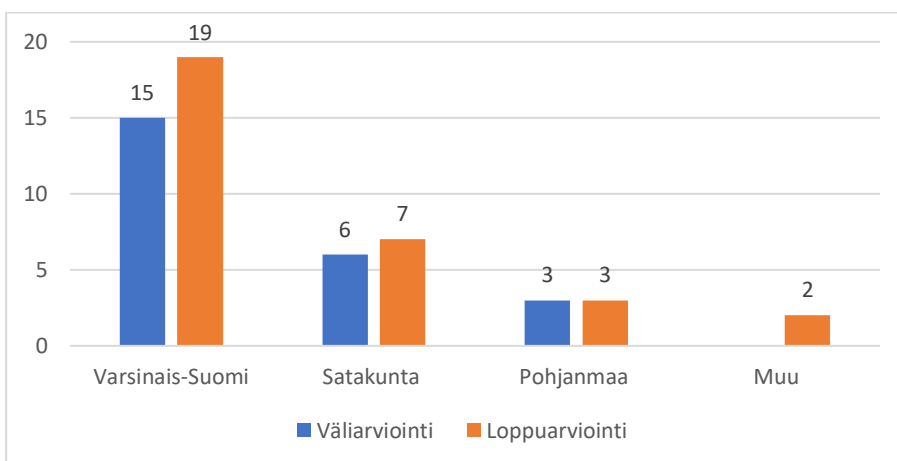
Lastensuojelun monialaisen Tuki oikeasta paikasta (TOP) -hankkeen 2020–2022 arviointi perustuu arviointisuunnitelmaan, jota rahoittaja STM on edellyttänyt ja jonka hankkeen ohjausryhmä on hyväksynyt 17.11.2021. Hankkeen arviointi oli kiinteä osa kehittämistyötä, ja sen avulla voitiin ohjata ja tukea hankkeen etenemistä. Arvioinnin avulla saatiin tietoa hankkeen toteuttamasta kehittämistyöstä, hankkeen etenemisestä tavoitteidensa mukaisesti ja millaisia tuotoksia hanke sai aikaan. Arvioinnissa saatava tieto teki kehittämistyötä näkyväksi hankkeen rahoittajalle ja hallinnoijalle, hanketta käytännössä toteuttaville työntekijöille ja työyhteisöille sekä yhteistyökumppaneille ja hyvinvointialueille. Tietoa tarvittiin myös hankkeen käytäntöjen juurruttamista varten.

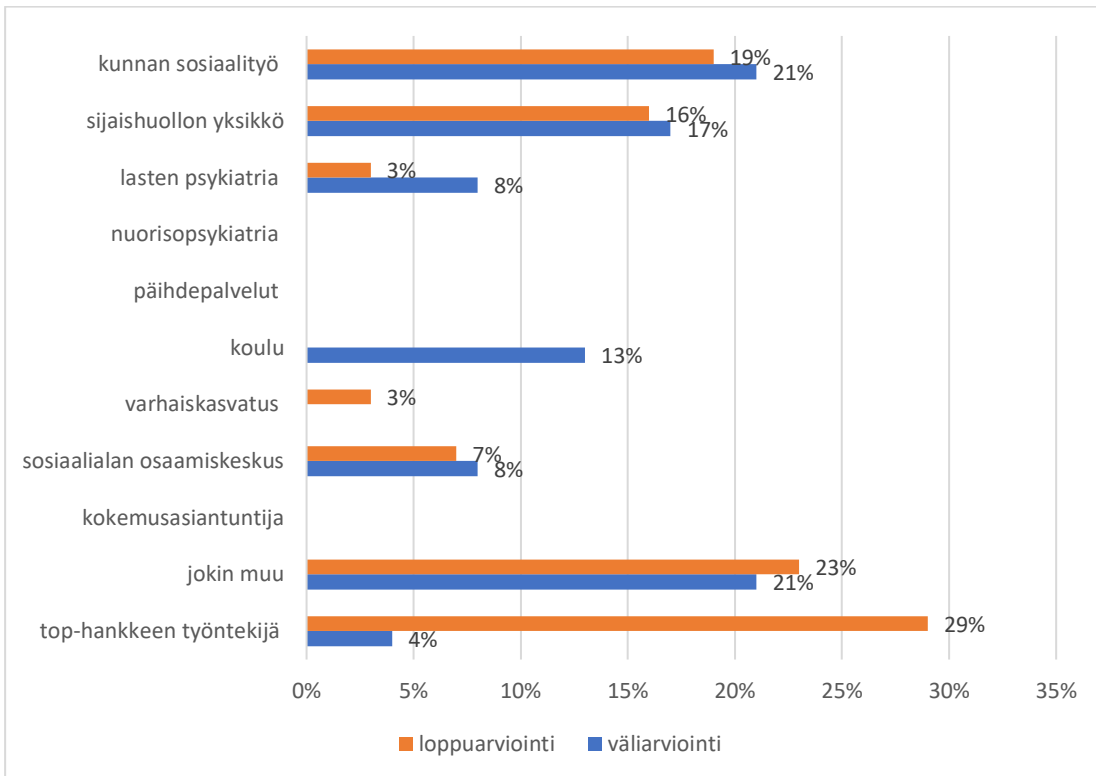
Tähän raporttiin on koottu tiivistelmä loppuarvioinnista. Arviointi toteutettiin suomeksi ja lisäksi on laadittu ruotsinkielinen tiivistelmä. Loppuarvioinnissa osallistujat ovat arvioineet hankkeen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia. Arviointikysymykset ovat olleet loppuarvioinnissa samat kuin väliarvioinnissa lukuun ottamatta kahta viimeistä avointa kysymystä: Mihin lastensuojelun yhdyspintojen kehittämistyötä tulee vielä suunnata? Mikä on suojelun kehittämisessä keskeistä?

2 Hankkeen loppuarvioinnin toteutus

Loppuarviointi toteutettiin TOP-hankkeen loppuwebinaarin päätteeksi 10.11.2022. Osallistujille kerrottiin aluksi loppuarvioinnin merkityksestä ja sen tulosten levittämisestä alueella. Osallistujille annettiin mahdollisuus täyttää kysely webinaarin tauon aikana. Lisäksi osallistujille lähetettiin sähköpostilinkki, joka oli auki viikon ajan seminaarin jälkeen. Loppuseminaariin osallistui 83 henkilöä, loppuarviointiin vastaajia oli lopulta 31 henkilöä. Loppuarviointiin vastaajia oli hieman enemmän kuin väliarviointiin vastaajia, joita oli 24. Väittämien asteikko oli välillä 1–5 (1 heikosti – 5 erinomaisesti). Lisäksi kyselyssä oli mukana avoimia kysymyksiä.

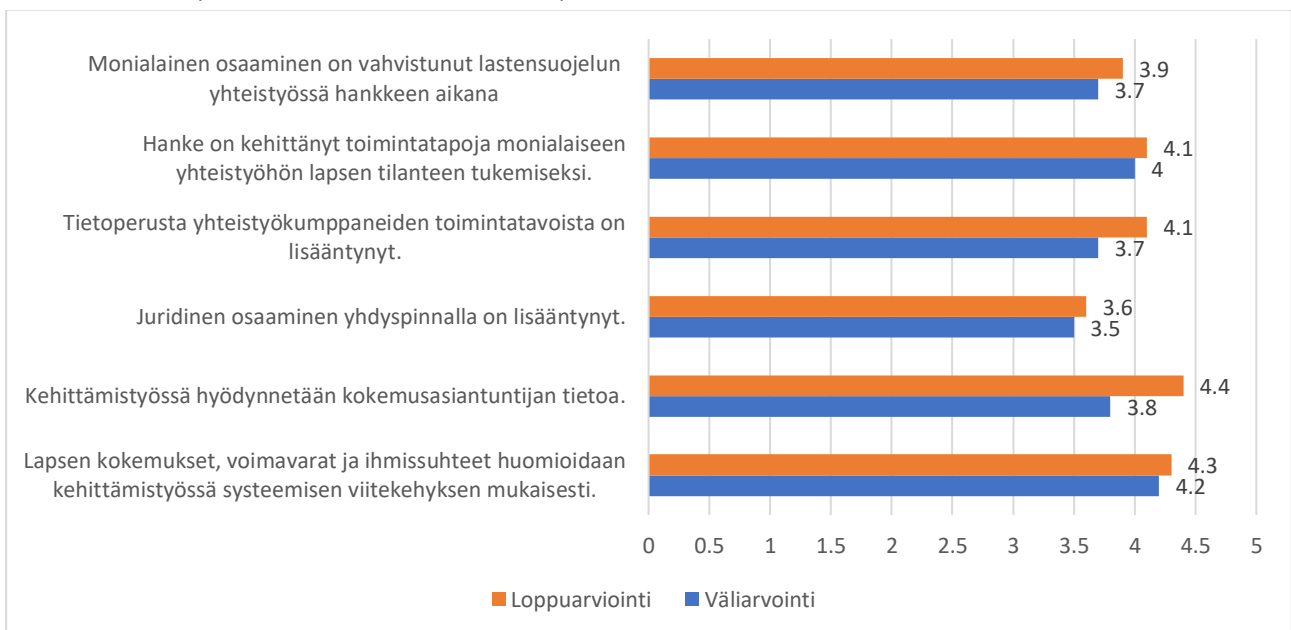
Vastaajat alueittain ja taustatahot:

2.1 Mielenterveyspalveluiden ja lastensuojelun yhdyspinnan kehittäminen

Väittämät mielenterveyspalveluiden ja lastensuojelun yhdyspinnalta arvioitiin seuraavasti asteikolla 1–5 (1 heikosti – 5 erinomaisesti):

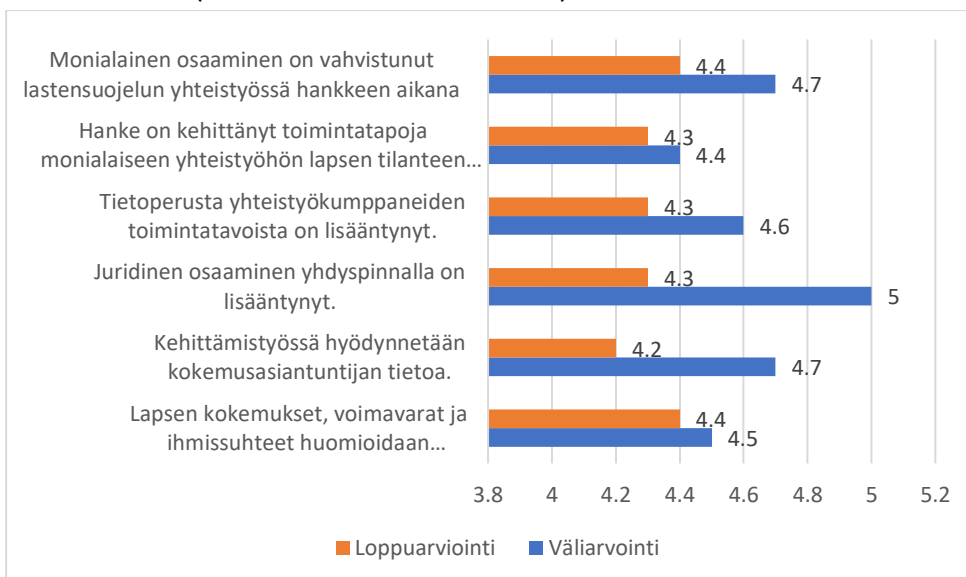
Avoimissa vastauksissa tuotiin esille, että selkeitä toimintamalleja yhdyspintatyöskentelylle pidettiin tärkeinä. Työmme tutuksi -tyyppisen toiminnan, joka järjestettiin lastenpsykiatrian ja lastensuojelun välillä, toivottiin jatkuvan myös hyvinvointialueella. Toimintamalli sijoitettujen lasten terveystarkastuksiin liittyen koettiin hyödyllisenä. Harmillisenä pidettiin sitä, että kehittämistyö koskettaa usein vain tiettyjä maantieteellisiä alueita. Käytäntöjen juurruttamista ja yhteistyöalustojen kehittämistä jatkossa pidettiin tärkeinä.

Psykiatrian ja lastensuojelulaitosten välistä yhteistyötä pidettiin edelleen heikkona, johtuen psykiatrian heikoista resursseista. Psykiatrian ja lastensuojelun eri ammattikieli nostettiin myös haasteeksi ja toiveena oli, että opittaisiin puhumaan yhteistä kieltä. Tiedon välittämisen paranemista psykiatrian ja lastensuojelun välillä pidettiin tärkeänä.

Hankkeen myötä koettiin, että yhteistyön edellytykset ovat parantuneet psykiatrian ja lastensuojelun välillä. Hankkeen aikana saatiin luotua useita hyviä toimintakäytäntöjä lastensuojelun sijoitusjaksojen aikaiselle lastensuojelun ja psykiatrian yhteistyölle. Yhteistyön tekemistä koettiin tarvittavan vielä lisää ja keskustelua siitä, kuinka lasta tai nuorta voitaisiin yhdessä auttaa. Yhteisen kehittämisen on koettu toteutuneen hyvin huomioon ottaen resurssipula psykiatrialla ja lastensuojelussa.

2.2 Koulun, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhdyspinnan kehittäminen

Väittämät koulun, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhdyspinnalta arvioitiin seuraavasti asteikolla 1–5 (1 heikosti – 5 erinomaisesti):

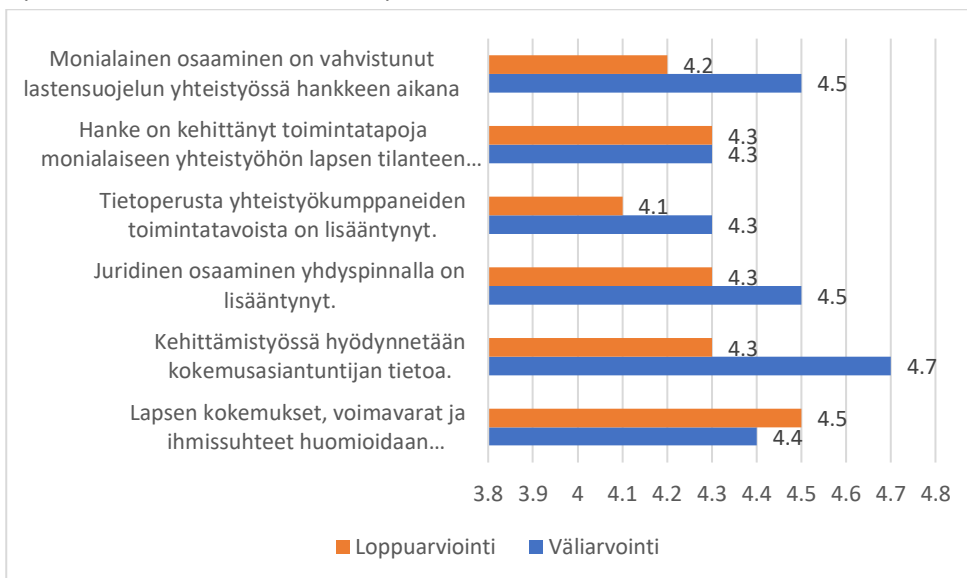
Kaikki koulun, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhdyspinnan kehittämiseen liittyvät väittämät saivat väliarvioinnissa paremmat arvosanat kuin loppuarvioinnissa. Tämä voi johtua siitä, että kyseiseen kokonaisuuteen liittyvät tapahtumat ja koulutukset vähenivät hankkeen loppua kohden,

jolloin kentän tavoitettavuus oli haastavampaa. Toisaalta kyseistä kokonaisuutta oli jo erilaisten pilottien kautta kehitetty, jolloin kokonaisuuden käytännöt olivat vakiintuneet toimintakentällä.

Avoimissa vastauksissa yhteistyön kehittäminen nähtiin tärkeänä ja kehitettyjen käytänteiden käyttöönottoa odotettiin innolla. Hanke-esittelyt ja tulokset koettiin kiinnostavina ja niiden laajentamista alueelle odotettiin. Systemiseen toimintatapaan perustuvat ja tutkitut toimintatavat koettiin selkeänä kokonaisuutena kehittämistyön juurruttamisen näkökulmasta. Kehittämistyön jatkuvuuden varmistamista pidettiin tärkeänä. Toisaalta varhaiskasvatuksen osuus koettiin vähäisenä, sillä kehittämistyö ei näkynyt riittävästi koko hankealueella erään vastaajan mukaan.

2.3 Päihdepalveluiden ja lastensuojelun yhdyspinnan kehittäminen

Väittämät päihdepalveluiden ja lastensuojelun yhdyspinnalta arvioitiin seuraavasti asteikolla 1–5 (1 heikosti – 5 erinomaisesti):

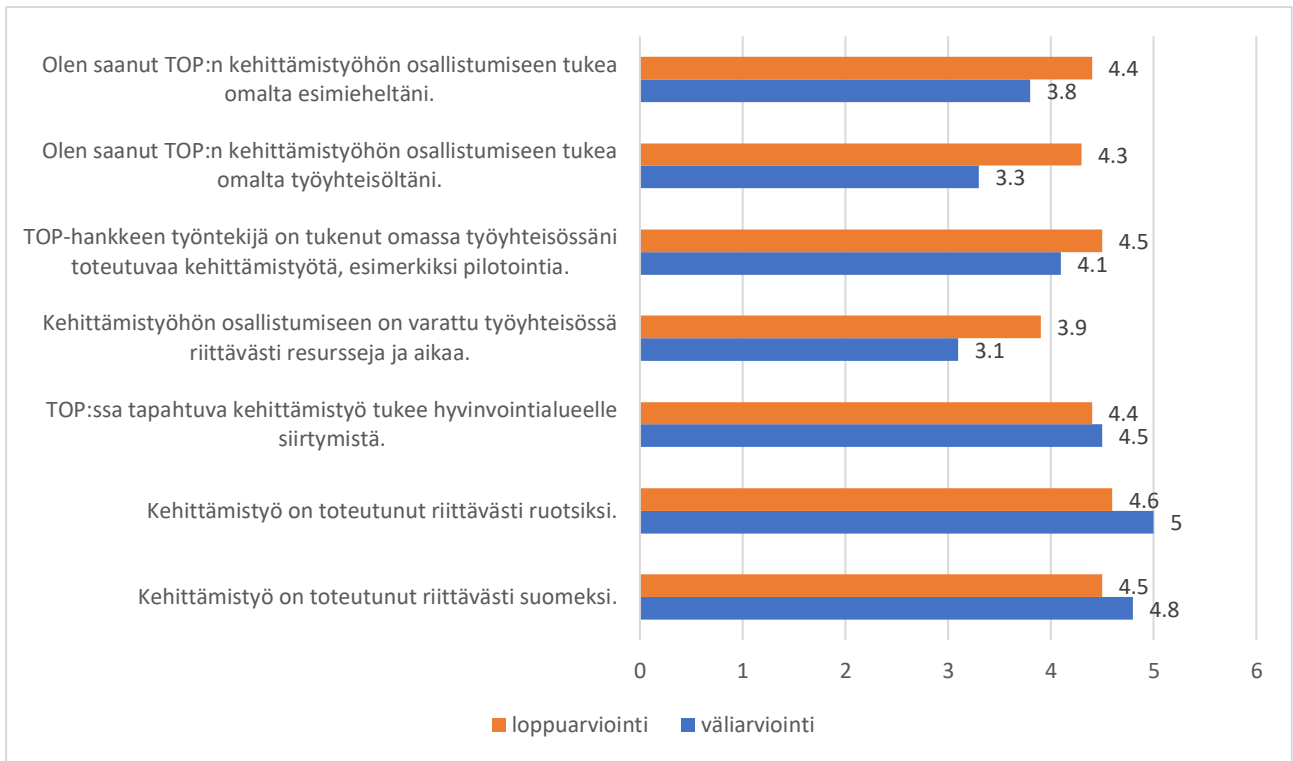

Avoimissa vastauksissa päihdepalveluiden ja lastensuojelun yhdyspinnan kehittämisen kokonaisuutta pidettiin toimivana. Erityisen hyvänä pidettiin yksiköihin jalkautumista ja aiheen viemistä kentälle. Koettiin, että lapsi sai tukea ja omaohjaajan merkitys kasvoi. Ennaltaehkäisevä ryhmätoiminta koettiin tärkeäksi.

Päihdepalveluita ja päihteillä oireilevien nuorten kanssa tarvittavaa osaamista toivottiin sijoitusvaihetta edeltävään lastensuojeluun enemmän. Lastensuojeluyksiköihin toivottiin vahvempaa yhteistyötä päihdepalveluiden ja järjestöjen kanssa. Tiedon jakamista kyseisestä aiheesta koko hankealueella pidettiin tärkeänä. Kokonaisuudessa nuorten päihdepalveluiden haasteiden esiin nostaminen on ollut tärkeää.

2.4 TOP-hankkeen onnistumiset

Väittämät liittyen hankkeen kehittämiseen arvioitiin seuraavasti asteikolla 1–5 (1 heikosti – 5 erinomaisesti):

Vastauksia pyydettiin myös avoimeen kysymykseen siitä, missä hanke on onnistunut. Hankkeen koettiin antaneen osallistujille erittäin paljon osaamista, ja se oli herättänyt mielenkiintoa tärkeiden aiheiden kehittämistyölle. Hanke oli edennyt suunnitelman mukaan ja luonut selkeitä käytäntöjä yhteistyötahojen välille. Osaamista oli jalkautettu ja tehty yhteistyötä. Hanke kykeni vastaajien mukaan osallistamaan toimijoita ja kokemusasiantuntijoita. Hankkeen koettiin olevan juuri sillä rajapinnalla, jossa sen kuuluukin olla.

”Nostamaan keskusteluun kehittämistyön tavoitteiden teemoja ja yhteistyön tekemistä nyt uudella tavalla: monialaisesti.”

”Hanke on sekä innostanut, että onnistunut monessa asiassa: paljon hyviä ideoita ja käytäntöjä, toimijoiden yhteen kokoamista ja yhdyspintojen vahvistamista.”

Yhteistyön ja tuttuuden eri toimijoiden välillä nähtiin lisääntyneen hankkeen aikana. Hanke tavoitti ammattilaiset lastensuojelussa sekä yhdyspinnoilla. Myös systeemisen verkostotyön nähtiin laajentuneen. Digitaalisia alustoja käytettiin laajasti kehittämisessä ja verkostoitumisessa. Etäyhteyksin toteutetut koulutukset ja tapahtumat mahdollistivat laajan osallistumisen.

”Osallisuus näkökulma ja systeeminen työskentelymalli ovat kulkeneet kehittämistyön punaisina lankoina hienosti koko ajan.”

Toimintamallit vaikuttivat vastaajista hyviltä ja onnistuneilta. Erityistä kiitosta saivat työn tueksi kehitetyt esitietolomakkeet, joiden avulla koettiin tiedon kulkevan paremmin ja yhteistyön vahvistuvan. Toiveena oli, että kaikki kehitetyt työmallit ja lomakkeet löytyisivät jatkossa sähköisesti tiivistetyssä muodossa, eivätkä ainoastaan Innokylästä. Jalkauttamisen, juurruttamisen ja omaksumisen nähtiin vaativan vielä paljon työtä. Mallien pysyvyyteen ja henkilökunnan sitoutumiseen tulisi kiinnittää huomiota jatkossa.

”Tavoitteissa onnistuttu (useammassa) ja luonut pohjaa hyvinvointialuetasoiselle kehittämiselle. Tästä on hyvä jatkaa.”

2.5 Lastensuojelun kehittäminen jatkossa

Loppuarvioinnissa kysyttiin, mihin lastensuojelun kehittämistyötä tulisi suunnata hankkeen jälkeen sekä mikä on lastensuojelun kehittämisessä keskeistä. Tärkeänä asiana nostettiin palvelut ja niiden saatavuus. Palvelut tulisi saada asiakkaiden luokse ja niiden tulisi olla helposti saatavilla. Maksajatahojen selvittely ei saisi olla este palvelujen saannille. Ennaltaehkäiseviä palveluita pidettiin tärkeinä, apua olisi saatava koko perheeseen ennen suurinta hätää. Keskeistä olisi kehittää ennalta ehkäiseviä toimia lasten sijoitusten ehkäisemiseksi. Varhainen puuttuminen ja matalan kynnyksen palvelut koettiin olennaisina asioina. Palveluihin koettiin tarvittavan lisää traumainformoitua lähestymistapaa, samoin suhdeperusteista systeemistä työskentelyä. Systeemisen työotteen vahvistamista koko palveluketjussa pidettiin tärkeänä.

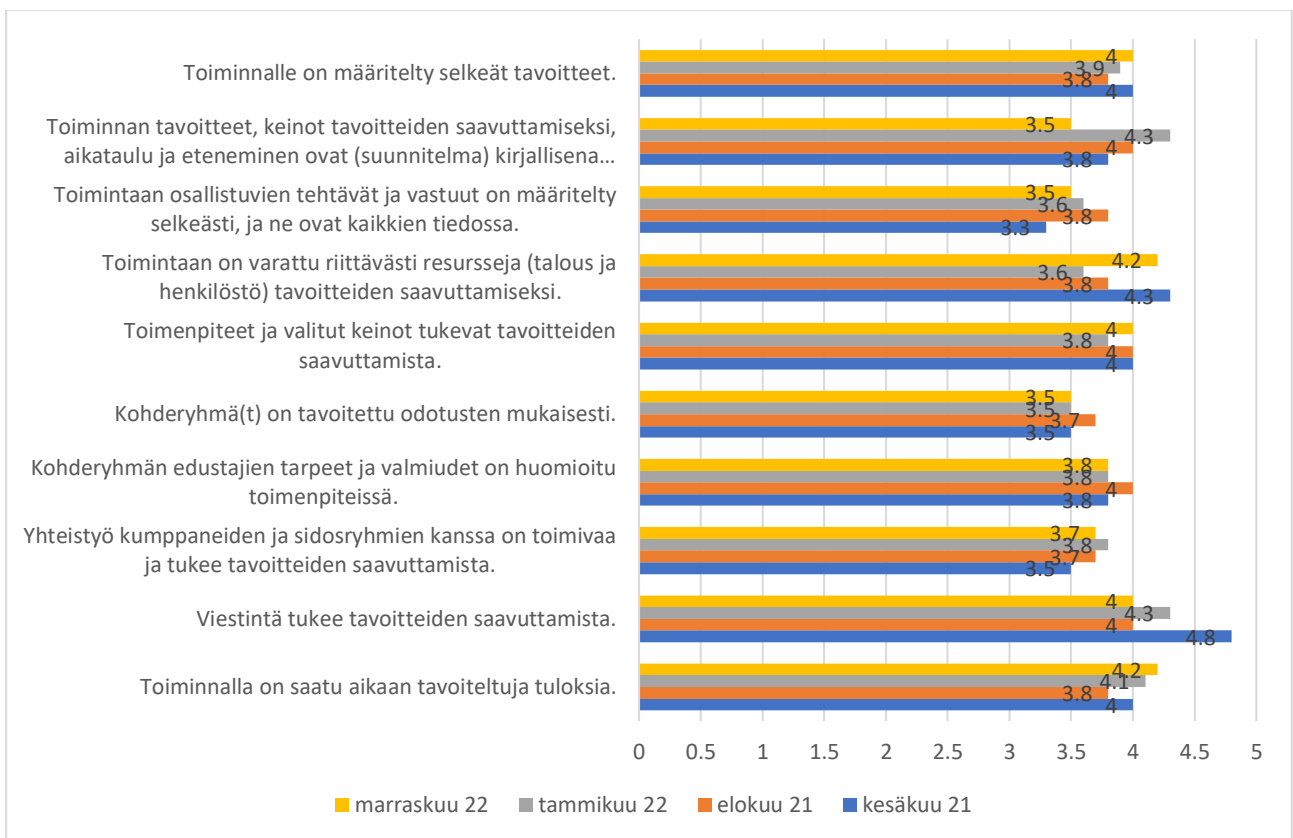
Lastensuojelun, psykiatrian ja päihdetyön yhteistyössä nähtiin edelleen kehitettävää, ja siihen tulisi jatkossa panostaa. Hankkeesta saatuja kokemuksia ja tuotoksia lastensuojelun ja psykiatrian yhteistyöstä olisi tärkeää juurruttaa ja hyödyntää jatkossa. Psykiatrasta osaamista tulisi vahvistaa lastensuojeluyksiköissä lisäämällä esimerkiksi konsultatiivista tukea lastensuojelun sijoitusjakson aikana. Lastensuojelun kriittisin yhdyspinta nähtiin psykiatrian suunnalla, ja tätä kehittämistyötä tulisi jatkaa tiiviisti hyvinvointialueella. Samalla erityisesti kuntiin jäävien palveluiden – koulun ja varhaiskasvatuksen – yhdyspintaa tulee vahvistaa ja varmistaa, ettei yhteistyö ole oppilashuollon varassa. Tulevaisuuteen toivottiin moniammatillisia työtiimejä, ei vain yhteistyön tekemistä.

Hankkeen kehittämiä toimintamalleja ja -tapoja tulee levittää systemaattisesti hyvinvointialueille, jotta lapset ja nuoret saavat jatkossa entistä parempia ja yhdenmukaisia palveluita. Yhdessä tekeminen sekä erilaisten työtapojen työstämisen jatkaminen on tärkeää.

3 TOP-hankkeen itsearviointi

TOP-hankkeen aikana on toteutettu neljä hankehenkilöstön omaa itsearviointia. Itsearviointit on toteutettu STEA:n 10-kyselyn muodossa. Kyselyt toteutettiin kesäkuussa 2021 (4 vastaajaa), elokuussa 2021 (6 vastaajaa), tammikuussa 2022 (6 vastaajaa) ja marraskuussa 2022 (8 vastaajaa).

Hankehenkilöstön itsearvioinnissa hankkeen toiminta on saanut hyvän arvosanan ja hankkeen työskentely on arvioinnin perusteella näyttänyt hyvältä ja tasapainoiselta. Hankkeen toiminnan tavoitteisuus on hanketyöntekijöiden arvion mukaan vahvistunut loppua kohden. Toimintaan varatut resurssit on myös koettu paremmaksi hankkeen lopussa. Heikoimmat arvosanat liittyivät kohderyhmien tavoitettavuuteen. Kyseisessä kohdassa heijastuu todennäköisesti erityisesti syksyllä 2022 hyvinvointialueiden valmistelu sekä kentän työntekijöiden työpaine. Kyseiset asiat vaikuttivat myös siinä, kuinka työryhmiin sitouduttiin. Hankkeen toiminnan koettiin saaneen aikaan tavoitellut tulokset yhä selvemmin hankkeen edetessä.

Avoimissa kysymyksissä kysyttiin, mitä tuloksia ja vaikutuksia toiminnalla oli saatu aikaiseksi sekä kehittämisideoita ja -tarpeita jatkoa ajatellen. Toiminta sai aikaiseksi monialaisia verkostoja ja työryhmiä. Lastensuojelun yhdyspintatyöskentelyä kehitettiin ja istutettiin ajatuksia jatkokehittämisen tarpeista ja keinoista. Tietoa systeemisyydestä levitettiin laajasti ja työote oli kenttää kuunteleva sekä käytännönläheinen. Kokemusasiantuntijoiden ääni tuotiin kuuluviin. Ymmärrystä toimijoiden välillä lisättiin tuomalla heidät saman pöydän äärelle. Päihdepalveluiden ja lastensuojelun yhteistyön kehittämisessä pilotoitiin useampi toimintamalli, jotka saatiin juurrutettua sekä vietyä suurimmaksi osaksi hyvinvointialueelle.

Kehittämisideoita ja -tarpeita jatkoa ajatellen oli useita. Toiveena oli, että jatkossa voitaisiin myös hyödyntää digitaalisia välineitä kehittämisessä. Tallenteiden säilytyksestä ja niiden mahdollisimman hyvästä tavoitettavuudesta olisi tärkeää huolehtia. Hankkeessa syntynyt materiaali tulisi saada käyttöön mahdollisimman monipuolisesti. Kehittämisen koettiin tapahtuneen monella eri osa-alueella, tulevaisuudessa voisi olla hyvä keskittyä kapeampaan alueeseen. Jatkossa kehittämisessä tulisi huolehtia resurssien tasaisesta jakautumisesta hankealueella sekä sitouttaa johto ja työntekijät vielä paremmin hankkeeseen.

4 Lopuksi

TOP-hanke on onnistunut tavoitteissaan hyvin, mutta paljon on vielä tehtävää monialaisen lastensuojelun kehittämisessä.

Loppuarvioinnissa nousi esille etenkin psykiatrian ja lastensuojelun yhdyspinoilla tehty kehittämistyö. Yhteistyön koettiin parantuneen, mutta samalla sitä koettiin tarvittavan lisää ja haasteeksi nostettiin puutteelliset resurssit sekä lastensuojelussa että psykiatrialla. Kyseisellä yhdyspinnalla ei koettu juridisen osaamisen lisääntymistä yhtä paljon kuin muilla yhdyspinoilla. Tämä voi kertoa lastensuojelun yleisestä juridisoitumisesta, mutta myös esimerkiksi asiakastiedon välittämiseen liittyvistä haasteista, joihin kaivataan juridista osaamista. Lastensuojelun ja psykiatrian välillä tarvitaan yhä enemmän myös konsultatiivista tukea erityisesti lastensuojeluyksiköihin. Oikea-aikainen konsultatiivinen tuki psykiatrialta saattaa parhaimmillaan vähentää lastensuojelulaitoksessa asuvan lapsen tai nuoren osastojakson tarvetta.

Koulun, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhdyspinta koskettaa useita asiakasryhmiä, ja sen huomioiminen myös tulevissa kehittämishankkeissa on tärkeää etenkin sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle ja sivistyspalveluiden jäädessä kuntiin. Systemisen työotteen on nähty toimivan hyvin ja lisäävän monialaista yhteistyötä myös kouluissa sekä varhaiskasvatuksessa.

Päihdepalveluiden ja lastensuojelun kehittämisessä nostettiin erityisesti jalkautuvat palvelut, joita tullaan tarvitsemaan myös jatkossa. Palveluiden on tärkeää mennä asiakkaan luokse. Tietoa päihteistä tarvitaan yhä enemmän sekä ennaltaehkäisevää toimintaa järjestökenttää unohtamatta.

Hankkeen todellisena onnistumisena voidaan pitää konkreettisten toimintamallien lisäksi yhteistyötä kokemusasiiantuntijoiden kanssa. Kokemusasiiantuntijoita haluttiin kuunnella, ja he olivat aktiivisesti mukana kaikissa hankekokonaisuuksissa.

Jatkossa kehittämishankkeessa olisi tärkeää, että arviointi tehtäisiin heti hankkeen alussa, jotta sitä kautta voitaisiin seurata hankkeen etenemistä alusta asti.

Sammandrag av utvärderingen för TOP-projektet

TOP-projektet (Stöd från rätt plats) har lyckats nå de uppställda målsättningarna väl. Dock finns det ännu mycket att göra för att utveckla det sektorsövergripande barnskyddet.

Slututvärderingen lyfter fram speciellt det utvecklingsarbete som utförts vid psykiatrins och barnskyddets kontaktytor. Upplevelsen är att samarbetet har förbättrats och därtill önskas det än mer samarbete. Utmaningen ligger i att såväl psykiatrins som barnskyddets har brister i resurseringen. Vid denna kontaktyta upplevdes det inte som om det juridiska kunnandet skulle ha ökat lika mycket som vid andra motsvarande kontaktytor. Det här kan eventuellt härledas från barnskyddets allmänna sk juridisering men det kan också bero på t.ex. utmaningarna som ligger i hur klientuppgifter förmedlas – till vilken helhet man behöver mer juridiskt kunnande. Mellan barnskyddet och psykiatrin behövs allt mer också konsultativt stöd speciellt vid barnskyddsensheterna. Konsultativt stöd i rätt tid från psykiatrin kan i bästa fall minska på behovet av avdelningsperioder för de barn och unga som bor på barnskyddsanstalter.

Kontaktytorna mellan skola, småbarnspedagogik och barnskydd berör många klientgrupper. Uppmärksammandet av denna kontaktyta i framtida utvecklingsprojekt är viktigt, framför allt då social- och hälsovården flyttar till välfärdsområdena och bildningstjänsterna stannar i kommunerna. Det systemiska arbetssättet har fungerat bra och det har ökat på det sektorsövergripande samarbetet också i skolor och småbarnspedagogiken.

Vad beträffar utvecklingen av missbrukartjänsterna och barnskyddet påtalades speciellt de uppsökandetjänsterna som man kommer att behöva också i fortsättningen. Det är viktigt att tjänsterna förs till klienterna. Kunskap om rusmedel behövs än mera och utan att förglömma förebyggande verksamhet och organisationsfältet.

Projektet lyckades verkligen med att ta fram konkreta verksamhetsmodeller. Dessutom lyckades man mycket väl med att utveckla samarbetet med erfarenhetsexperterna. Dialogen med erfarenhetsexperterna var mycket viktig och experterna var aktivt med i samtliga projekthelheter.

Med tanke på framtida projektupplägg vore det viktigt att utvärderingen påbörjas genast i initialskedet av projektet. På så sätt kan man följa med hur projektet framskrider genast från början.